

Lubuski Przegląd Regionalny 2014

Informacja charakteryzująca sytuację społeczno-gospodarczą województwa lubuskiego za 2014 rok została przygotowana przez Lubuskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne na podstawie danych statystyki publicznej uzyskanych m.in. w ramach współpracy z Lubuskim Ośrodkiem Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze oraz dostępnych analiz, raportów, ekspertyz, jak również na podstawie materiałów otrzymanych z departamentów merytorycznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze i innych instytucji regionalnych.

Gospodarka

Produkt krajowy brutto województwa lubuskiego w 2012 r. wyniósł 35 667 mln zł (w cenach bieżących), co stanowiło 2,2% PKB w kraju. Dynamika w stosunku do roku poprzedniego wyniosła dla lubuskiego 3,9%, a dla Polski 4,0%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2012 r. produkt krajowy brutto wyniósł 34,9 tys. zł, osiągając 83,1% średniej dla Polski. Według wstępnych szacunków GUS¹ w 2013 roku PKB wyniósł 36 940 mln zł, a udział województwa lubuskiego w tworzeniu PKB kraju został na poziomie 2,2%. PKB w przeliczeniu na mieszkańca wyniósł 36 136 zł, co stanowiło 83,7% PKB na 1 mieszkańca w Polsce. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na obserwowany wzrost wartości PKB *per capita* (w PPS) w odniesieniu do Unii Europejskiej. W 2012 roku PKB *per capita* (w PPS) stanowiło 55%² analogicznego wskaźnika dla Unii Europejskiej (UE28=100), a w 2013 roku 56%.

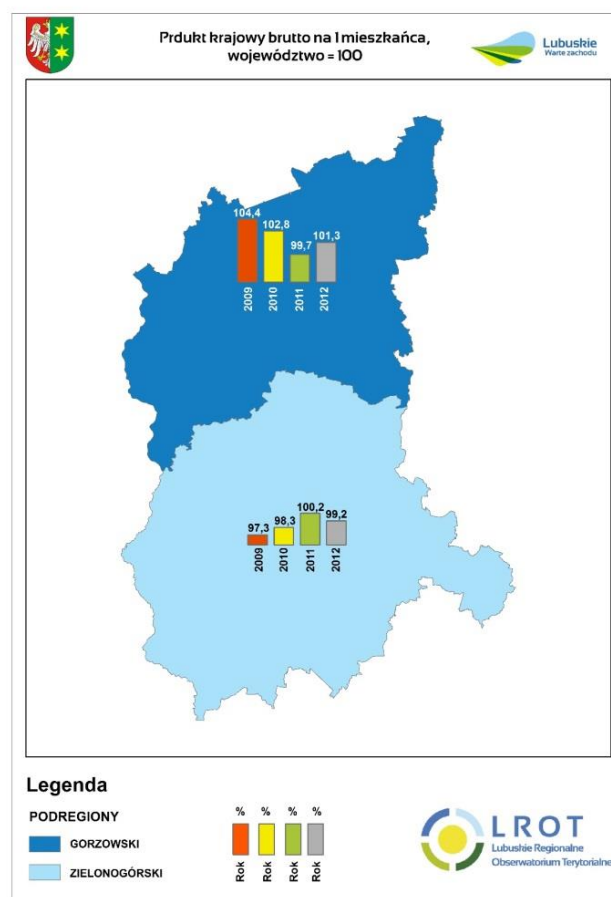
Województwo lubuskie, kujawsko-pomorskie i opolskie są to regiony, których przewaga w stosunku do 5 województw Polski wschodniej, osiągających 48-49% powyższego wskaźnika i będących w grupie 20 najbiedniejszych regionów UE nie jest znacząca. Oznacza to konieczność m.in. efektywnego wydatkowania środków unijnych

¹ Wstępne szacunki produktu krajowego brutto według województw w 2013 roku, GUS, Urząd Statystyczny w Katowicach, notatka informacyjna, 27.01.2015.

² Regional GDP GDP per capita in the EU in 2013: seven capital regions among the ten most prosperous, Eurostat, 21.05.2015.

dostępnych w perspektywie 2014-2020 na rzecz zmniejszania dystansu rozwojowego do bogatszych regionów UE. Produkt krajowy brutto per capita w podregionach lubuskich wskazuje, że region rozwija się równomiernie, wartość wskaźnika dla obu podregionów: gorzowskiego i zielonogórskiego jest zróżnicowany zaledwie o ułamki procenta (por. mapa nr 1 poniżej).

Mapa nr 1

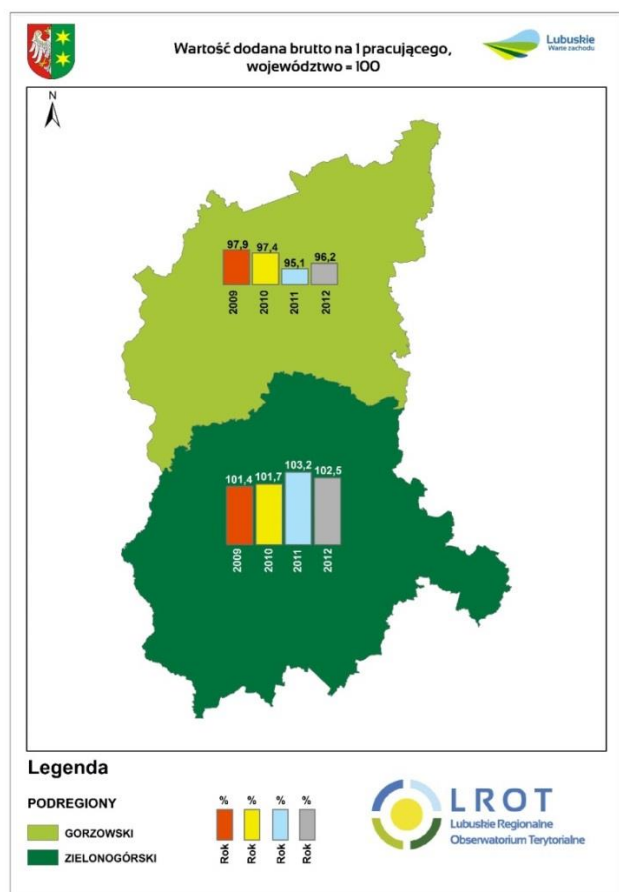

Źródło: opracowanie własne LROT.

Wartość dodana brutto w przeliczeniu na 1 pracującego w 2012 r. wyniosła 97,4 tys. zł, przy średniej wartości tego wskaźnika dla kraju 103,0 tys. zł. Wartość dodana brutto w przeliczeniu na 1 pracującego systematycznie wzrasta. W roku 2010 wyniosła 87,4 tys. zł (średnio w Polsce 91,5 tys. zł), w 2011 roku 91,9 tys. zł (przeciętnie w kraju 97,9 tys. zł.). W województwie lubuskim notuje się relatywnie wysoki i rosnący udział przemysłu w tworzeniu wartości dodanej brutto, na poziomie około 30%. Wyższy udział

przedsiębiorstw przemysłowych w generowaniu wartości dodanej brutto obserwuje się tylko w województwach: śląskim i dolnośląskim. Wartość dodana brutto per capita w podregionach lubuskich pokazuje, że na tle średniej województwa nieznacznie wyższe wskaźniki osiąga podregion zielonogórski (por. mapa nr 2 poniżej).

Mapa nr 2

Źródło: opracowanie własne LROT.

W końcu 2013 r. w województwie lubuskim było 109,8 tys. podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, tj. o 2,0% więcej niż w końcu 2012 r. W tym podmiotów mikro było 105 252, małych 3755, średnich 738, a dużych 95. Wciąż charakterystyczne jest jednak stosunkowo wysokie nasycenie podmiotami gospodarczymi wyrażone liczbą jednostek zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na liczbę ludności. W 2013 r. na 10 tys. mieszkańców województwa przypadało 1075 podmiotów gospodarczych, tj. o 18 podmiotów na 10 tys.

mieszkańców więcej niż średnio w kraju. Na wyższym niż średnio w kraju poziomie utrzymuje się także liczba jednostek nowo zarejestrowanych w relacji do liczby ludności. W 2013 r. wyniosła 98 podmiotów na 10 tys. ludności wobec 95 nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności średnio w kraju. Było to jednak o 8 podmiotów na 10 tys. ludności mniej niż w 2012 r.

W 2013 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie lubuskim wyniosła 26526,9 mln zł (w cenach bieżących) i była o 0,1% (w cenach stałych) wyższa od zanotowanej w roku poprzednim, kiedy notowano spadek w skali roku o 5,2% (w 2011 r. notowano wzrost w skali roku o 0,8%). W kraju w analogicznych okresach notowano wzrost produkcji sprzedanej przemysłu odpowiednio o 1,8%, 0,5% i 7,5% (w cenach stałych). W porównaniu z 2010 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie rosła w kolejnych latach: o 4,4% w 2011 r., o 5,0% 2012 i o 7,8% w 2013.

Produkcja sprzedana przemysłu województwa w ostatnich latach stanowi około 2% (w 2013r. – 2,2%) produkcji w kraju. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2013 r. produkcja sprzedana przemysłu wyniosła 25,9 tys. zł, co stanowiło 84,5% produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca w kraju (30,7 tys. zł). Lubuskie znalazło się wśród 7 województw o najwyższej wartości tego wskaźnika. Niemal połowę (46,5% ogółu) produkcji sprzedanej przemysłu w 2013 r. stanowiła produkcja sprzedana sektora małych i średnich przedsiębiorstw (o liczbie pracujących do 249 osób). Tym samym lubuskie należy do grupy czterech województw o najwyższym udziale tego sektora w produkcji sprzedanej przemysłu. Blisko 96% produkcji sprzedanej przemysłu stanowiła produkcja sprzedana przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego. Spośród działów przetwórstwa przemysłowego najbardziej znaczące pozostają: produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (w którym zrealizowano 16,9% produkcji sprzedanej w przetwórstwie przemysłowym), produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (12,9%), produkcja artykułów spożywczych (10,3%),

produkcja papieru i wyrobów z papieru (8,8%), produkcja wyrobów z metali (7,5%). Województwo lubuskie w 2013 r. miało znaczący udział w krajowej produkcji mięsa z indyków (na poziomie 21,9% produkcji w kraju) oraz produkcji tworzyw sztucznych (udział na poziomie 14,5%), a także mebli (10,0%).

W ostatnich latach notowano korzystne zmiany w zakresie wyników finansowych przedsiębiorstw w województwie lubuskim. W latach 2012 i 2013 wzrostowi przychodów z całokształtu działalności towarzyszył mniej dynamiczny wzrost kosztów ich uzyskania. W rezultacie poprawie uległy wyniki oraz podstawowe wskaźniki finansowe. W 2013 r. do 79,3% zwiększył się odsetek przedsiębiorstw wykazujących zysk netto (z 78% w 2010 r. i 75,6% w 2012 r.). Dodatni wynik finansowy netto notowało m.in. 85,8% przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie transportu i gospodarki magazynowej, 81,4% przedsiębiorstw zajmujących się budownictwem, 80,6% przedsiębiorstw z sekcji handel, naprawa pojazdów samochodowych, 76,4% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 77,8% przedsiębiorstw prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną. Jednocześnie zmniejszył się odsetek przedsiębiorstw wykazujących stratę netto (z 21,4% w 2010 r. i 23,8% w 2012 r. do 20,1% w 2013 r.).

Istotnym wyzwaniem rozwojowym dla regionu lubuskiego jest poprawa innowacyjności gospodarki. W latach 2011-2012 r. wzrosła intensywność prac w zakresie działalności B+R, wyrażona udziałem nakładów na badania i prace rozwojowe w PKB, który w 2011 r. zwiększył się w stosunku do poprzedniego roku o 0,2 p. proc. i wyniósł 0,16%, a w 2012 r. o 0,4 p. proc. do 0,20%. Wskaźnik ten nadal był jednak jednym z dwóch najniższych w kraju, obok województwa opolskiego. Nakłady na B+R w przeliczeniu na mieszkańca wciąż należą do najniższych (obok opolskiego) w kraju, jednak systematycznie wzrastają (w 2011 r. ok. 55 zł na osobę, w 2012 r. ok. 68 zł, a w 2013 r. ok. 94 zł).

Atrakcyjność inwestycyjna województwa lubuskiego oceniana jest na średnim poziomie,

wśród regionów polskich³. W raporcie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową województwo lubuskie zostało sklasyfikowane w rankingu na 11 pozycji. Atutem regionu jest dostępność transportowa (4 miejsce wśród wszystkich województw), zasoby i koszty pracy oceniono na 10 miejscu, rynek zbytu na 9, infrastrukturę gospodarczą (gdzie oceniano też infrastrukturę innowacyjną) na 11, infrastrukturę społeczną na 13, bezpieczeństwo to 12 pozycja, a aktywność wobec inwestorów 13. W raporcie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych jako atuty województwo lubuskiego wskazano lokalizację, sieć komunikacyjną, rozwój informatyczny oraz walory naturalne. Do obszarów o potencjalnie najwyższej atrakcyjności w lubuskim zaliczają się obszary Gorzowa Wielkopolskiego i Zielonej Góry oraz okolice Świebodzina.

Jednym z ważnych elementów wspierających rozwój gospodarczy w regionie jest działanie Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Liczba jej podstref wzrosła do 40 w 2014 r. i rozlokowała się w trzech województwach: lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim. W samym regionie lubuskim liczba podstref wzrosła do 19 w 2014 r. Rok 2014 okazał się rekordowy pod względem wartości inwestycji, bowiem suma zadeklarowanych nakładów wyniosła prawie 1,6 mld złotych. Wartość kapitału zagranicznego oszacowano na blisko 1,4 mld zł, w tym około 900 mln złotych na terenie województwa lubuskiego. Najwięcej zainwestowały podmioty z Włoch, Niemiec, Szwecji i Hiszpanii, w sektorze metalowym, motoryzacyjnym, drzewnym, logistycznym. Największe środki zostały zainwestowane w okolicy Kostrzyna nad Odrą, Krosna Odrzańskiego, Zielonej Góry i Żar. Łącznie na terenie podstref lubuskich ważnych jest 124 zezwoleń wydanych dla firm, z których 70 prowadzi swoją działalność, a zatrudnienie na terenie podstref w lubuskim znalazły 12 233 osoby.

³ Por. H. Godlewska-Majkowska i in., Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2014, Województwo lubuskie, Centrum Analiz Regionalnych i Lokalnych, Warszawa 2014. Oprac. pod red. M. Nowickiego, Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2014, Instytut badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2014.

Zmiany demograficzne

W 2014 r. w województwie lubuskim mieszkało 1020,3 tys. osób, tj. 2,7% ogólnej liczby ludności Polski. W porównaniu z 2011 r. udział ten nie zmienił się i wśród 16 województw Polski lubuskie utrzymuje 15. lokatę, wyprzedzając jedynie województwo opolskie. Najbardziej zaludnionymi powiatami w województwie na koniec 214 roku były miasta na prawach powiatu: Gorzów Wlkp. – 124,1 tys. (12,2% ogółu ludności województwa) i Zielona Góra – 118,9 tys. (11,6%). Po połączeniu miasta i gminy Zielona Góra, z dniem 1 stycznia 2015 r. liczba ludności wynosi 137,7 tys. mieszkańców i stanowi 13,6% ogółu ludności województwa.

W 2014 r. ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata) w województwie wynosiła ponad 650 tys. osób i stanowiła 63,75%, a jej odsetek zmniejszył się w porównaniu z notowanym w 2011 r. o prawie 1,65 p. proc. Odnotowano również spadek odsetka ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) – z 18,85% w 2011 r. do 18,27% w 2014 r., przy jednoczesnym wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej) odpowiednio z 15,75% (w 2011 r.) do 18,0% (2014 r.), czyli jej odsetek zwiększył się o prawie 2,25 p. proc.

Zmiany w strukturze ludności znajdują odzwierciedlenie we współczynniku obciążenia demograficznego (liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym). W województwie lubuskim w 2014 r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie 64 (wobec 65 w 2011 r.). Istotny jest fakt, iż o ile w ostatniej dekadzie XX w. obciążenie demograficzne było pochodną wysokiej liczby dzieci i młodzieży, o tyle obecnie i w przyszłości będzie wynikać z rosnącej liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Pomimo nasilającego się zjawiska starzenia społeczeństwa, województwo lubuskie należy wciąż do najmłodszych województw w kraju. W 2014 r. mediana wieku (wiek środkowy) w Lubuskiem wynosiła 38,2 lat i zwiększyła się od 2011 r. (37,8) o 0,4. W Polsce wiek środkowy w 2014 r. kształtował się na poziomie 38,6 lat.

Podobnie jak w większości województw Polski, w Lubuskiem obserwowany jest niski współczynnik przyrostu naturalnego. W 2011 r. w regionie notowano przyrost naturalny na poziomie 0,8‰, ale w kolejnych latach nastąpiło jego stopniowe pogorszenie - w 2014 r. wskaźnik wynosił 0,2‰.

Kolejnym istotnym czynnikiem wpływającym na zmiany struktury ludności są migracje na pobyt stały. W województwie lubuskim w 2014 r. – w przeliczeniu na 1000 ludności – saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych wynosiło minus 13,0 wobec minus 0,2 w kraju. W porównaniu z 2011 r. udział ten zwiększył się, wynosił on wówczas minus 8,1. Najwięcej osób emigrowało na pobyt stały do Niemiec.

Zmiany zachodzące w strukturze ludności województwa lubuskiego stanowią kontynuację procesów zapoczątkowanych w latach dziewięćdziesiątych XX w. Niski współczynnik dzietności i wydłużanie przeciętnego trwania życia przyczyniają się (bezpośrednio lub pośrednio) do postępującego starzenia się Lubuszan. Skutki niżu demograficznego szczególnie odczuwają szkoły wyższe w województwie lubuskim, w których w roku akademickim 2013/14 kształciło się 19,0 tys. osób, tj. o 10,7% mniej niż w poprzednim roku i o ponad połowę (o 20,7 tys.) mniej niż w roku 2005/06. W roku szkolnym 2013/14 zmniejszyła się także liczba szkół i uczniów w województwie lubuskim w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym.

Rynek pracy

W 2014 roku stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie lubuskim wynosiła 12,8% i w stosunku do 2011 roku obniżyła się o 2,6 p. proc. W 2014 r. na jedną ofertę pracy przypadało 28 bezrobotnych, natomiast w 2011 roku 88 osób. W latach 2011-2014 odnotowano także spadek stopy bezrobocia liczonej według BAEL (Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności) z 9,7% w 2011 r. do 7,2% w 2014 r. (tj. o 2,5 p. proc.). Wciąż grupami w najtrudniejszej na rynku pracy sytuacji są osoby młode, długotrwale bezrobotne, o niższym poziomie wykształcenia.

W 2013 r. nastąpił nieznaczny spadek liczby aktywnych zawodowo mieszkańców województwa lubuskiego w stosunku do 2011 r. Spadek liczby aktywnych zawodowo miał bezpośredni wpływ na wartość współczynnika aktywności zawodowej ludności w wieku 15 lat i więcej, który w województwie lubuskim wyniósł 54,4% i był niższy o 0,3 p. proc. w porównaniu z 2011 r. Oznacza to, że niewiele ponad połowa mieszkańców województwa w wieku 15 lat i więcej wykonywała pracę zarobkową lub aktywnie jej poszukiwała. W analizowanym okresie współczynnik aktywności zawodowej ludności w Polsce ukształtował się na poziomie 55,9% i był o 2,6 p. proc. wyższy w stosunku do 2011 r.

O stopniu wykorzystania zasobów pracy i kapitału ludzkiego świadczą wartości wskaźnika zatrudnienia. W 2013 r. wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15 lat i więcej w województwie lubuskim kształtował się na poziomie 49,2% i był o 2,2 p. proc. wyższy w stosunku do 2011 r.

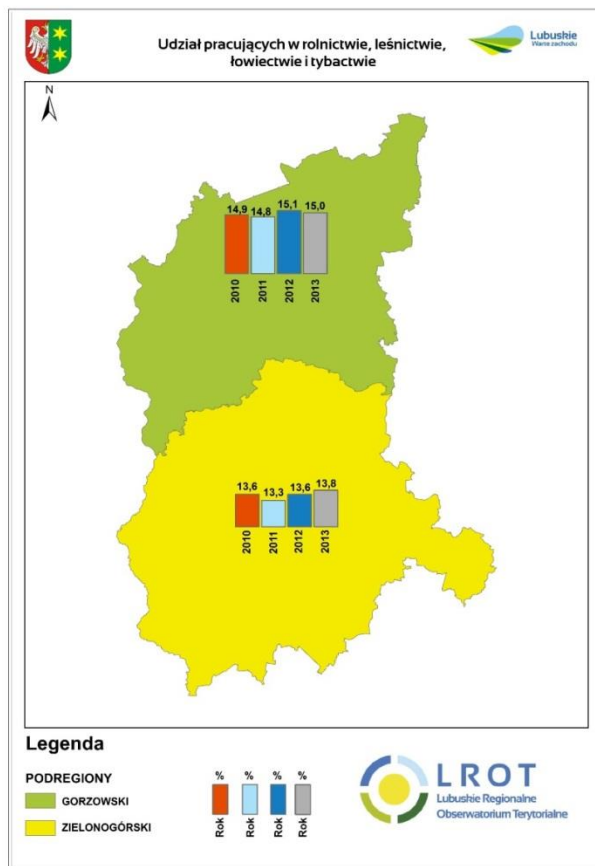
Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie lubuskim w 2013 r. wyniosło 67,1 tys. osób, tj. o 0,6% mniej w stosunku do 2011 roku. Kolejna grupa o znaczącym udziale w strukturze przeciętnego zatrudnienia to zatrudnieni w handlu i naprawie pojazdów samochodowych: 26,3 tys. osób (28,4 tys. – w 2011 r.), edukacji: 24,4 tys. (24,9 tys. osób w 2011 r.), a także zatrudnieni w administracji publicznej i obronie narodowej oraz w obowiązkowych ubezpieczeniach społecznych: 16,9 tys. osób (17,4 tys. w 2011 r.). Przeciętne zatrudnienie w sekcji A "Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo" zwiększyło się nieznacznie w województwie lubuskim z 11,1% w 2011 r. do 11,5% w 2013⁴. Wskaźnik pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie w podregionie gorzowskim w 2013 r. był nieco wyższy i wyniósł 15,0%, a w zielonogórskim 13,8%⁵ (por. mapa nr 3 obok).

⁴ Obliczenia własne LROT na podstawie wskaźnika GUS: Przeciętne zatrudnienie wg sekcji (NTS2).

⁵ Obliczenia własne LROT na podstawie wskaźnika GUS: Pracujący wg grup sekcji i płci (NTS 4).

W 2013 r. udział w strukturze zatrudnienia przemysłu i budownictwa wyniósł 31,0%, zaś usług – 57,5%.

Mapa nr 3

Źródło: opracowanie własne LROT.

Sytuacja dochodowa ludności

Z badania budżetów gospodarstw domowych wynika, że rok 2013 w województwie lubuskim przyniósł, w stosunku do 2011 r., umiarkowane zmiany w sytuacji materialnej ogółu gospodarstw domowych. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 os. w gospodarstwie domowym w województwie lubuskim wyniósł 1238,06 zł i był o 4,7% niższy od średniej krajowej (w 2011 r. niższy o 3,0%). W 2013 r. przeciętne wydatki kształtowały się na poziomie 1005,29 zł i były o 5,3% niższe niż średnio w kraju.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie lubuskim od lat stanowi około 85% średniego wynagrodzenia w kraju.

W 2013 r. wynosiło 3114,69 zł i było wyższe o 7,3% w stosunku do 2011 r.

W 2013 r. świadczenia pomocy społecznej przyznano blisko 637 osobom w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Wartość pomocy ogółem wynosiła 124,8 mln zł, w tym pieniężna 99,9 mln zł i niepieniężna 24,8 mln zł. Z zasiłków stałych skorzystało blisko 91 osób w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na sumę 38,4 mln zł, okresowe zasiłki przyznano około 203 osobom (na 10 tys. mieszkańców) o łącznej wartości 35,0 mln zł, natomiast celowe zasiłki otrzymało 360 osób (na 10 tys. mieszkańców) o łącznej wartości 26,1 mln zł. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zmniejszyła się o 3,3% w stosunku do 2011 r., jak również wartość ogólna tych świadczeń zmniejszyła się o 3,0%.

W 2013 r. w województwie lubuskim wskaźnik zagrożenia ubóstwem wg minimum egzystencji wynosił 6,4% (poziom krajowy 7,4%). Wskaźnik ten pokazuje odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy niż minimum egzystencji, wyznaczające poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego następuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W gospodarstwach domowych poniżej relatywnej granicy ubóstwa (tj. w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych), było 15,0% Lubuszan (poziom krajowy 16,2%). Natomiast odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy niż tzw. ustawowa granica ubóstwa, tj. kwota która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej, wynosił 12,2% (poziom krajowy 12,8%).

W latach 2011-2013 wskaźniki poziomu ubóstwa uległy nieznacznemu zmniejszeniu, a poziom ubóstwa w województwie lubuskim w badanym okresie kształtował się poniżej poziomu krajowego.

Z przeprowadzonych badań społecznych⁶ wynika, że Lubuszanie najczęściej deklarują, że są zadowoleni ze swojej sytuacji materialnej, takiego zdania jest 42,1% badanych. Niezadowolonych jest mniej, stanowią niespełna jedną trzecią respondentów (30,1%). Ci, którzy określają swoją sytuację jako średnią (ani zadowoleni, ani niezadowoleni) stanowią trzecią pod względem wielkości grupę badanych (27,5%).

W województwie lubuskim we wszystkich instytucjach będących jednostkami organizacyjnymi Województwa Lubuskiego działających w sferze kultury, sportu i rekreacji oraz edukacji realizowany jest program Lubuskiej Karty Dużej Rodziny. W 2014 r. wydano 1346 egzemplarzy LKDR członkom 265 rodzin.

Infrastruktura techniczna i społeczna

Infrastruktura komunikacyjna

Infrastruktura komunikacyjna w regionie rozwija się stosunkowo dobrze - w latach 2011-2014 powstały nowe odcinki dróg, a większość mieszkańców województwa (90%) jest w stanie dojechać do przynajmniej jednego z dwóch miast wojewódzkich w mniej niż godzinę.

Pod koniec 2011 r. oddano do eksploatacji autostradę A2 – stanowi ona jedną z osi rozwoju województwa lubuskiego. Jak dotąd, na lubuskim odcinku A2 udało się zrealizować pięć z siedmiu zaplanowanych węzłów autostradowych – Zarząd Województwa zabiega o budowę brakujących węzłów: Myszęcina oraz Łagów. Sukcesywnie postępuje w województwie lubuskim budowa drogi ekspresowej S3, łączącej północ i południe województwa oraz stanowiącej ważny szlak tranzytowy. W roku 2013 oddano do użytkowania dwujezdniowy odcinek S3 między Sulechowem a Międzyrzeczem, a w 2014 roku pomiędzy Gorzowem Wielkopolskim a Międzyrzeczem. W budowie od 2014 r. są kolejne odcinki drogi ekspresowej S3: druga jezdnia obwodnicy Gorzowa

⁶ Szaban D., Trzop B., Zielińska M., Diagnoza jakości i poziomu życia mieszkańców województwa lubuskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, Zielona Góra 2015.

Wlkp. i Międzyrzecza oraz odcinek Sulechów - Nowa Sól.

W latach 2011-2014 wykonano również szereg zadań w ciągu dróg wojewódzkich, poprawiających stan infrastruktury istniejącej sieci drogowej – przebudowano i zmodernizowano ponad 120 km dróg, wybudowano ponad 16 km nowych odcinków (2 obwodnice, 2 połączenia dróg).

W 2014 r. podpisano kolejne umowy na realizację inwestycji na drogach wojewódzkich o łącznej długości 22,2 km, w tym budowa dwóch obwodnic (3,03 km). Jedną z nich jest szczególnie ważna dla poprawy dostępności Portu Lotniczego Zielona Góra Babimost - obwodnica Jezior w ciągu drogi wojewódzkiej nr 303 stanowiąca połączenie węzłów na drodze ekspresowej S-3 z lotniskiem. Ciągłe istnieje potrzeba budowy obwodnic w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich oraz rozbudowy sieci dróg lokalnych, a także przepraw mostowych na Odrze i Nysie Łużyckiej.

Województwo lubuskie posiada rozwiniętą sieć kolejową, do której dostęp ma większość ośrodków miejskich. Należy jednak zastrzec, że ów dostęp jest mocno zróżnicowany w zależności od stanu technicznego infrastruktury kolejowej. Ogólny stan techniczny infrastruktury kolejowej jest ciągle niezadowolający. W latach 2011-2014 zmodernizowano ważne linie kolejowe: Gorzów Wlkp. – Kostrzyn nad Odrą, Gorzów Wlkp. – Zbąszynek oraz Zbąszynek – Czerwieńsk. Modernizowana jest najważniejsza dla lubuskiego linia kolejowa CE59, tzw. „Odrzanka”. Zgodnie z planami PKP PLK S.A. do końca 2016 r. niemal na całej długości „Odrzanki” zostanie przywrócona prędkość 100-120 km/h.

Rozwój Regionalnego Portu Lotniczego Zielona Góra/Babimost jest jednym z priorytetowych zadań województwa lubuskiego. W 2014 r. została zakończona inwestycja posadowienia systemu nawigacji ILS/DME oraz inwestycja budowy systemu AWOS (Automatycznego Systemu Informacji o Pogodzie). W 2015 r. planowane jest zakończenie inwestycji dot. budowy hali kontroli przylotów wraz z infrastrukturą techniczną. Łączny

koszt wykonanych inwestycji wyniósł blisko 24 mln złotych.

Województwo lubuskie posiada potencjalnie bardzo dobre warunki do rozwoju transportu wodnego. Przez region przepływa druga co do wielkości rzeka Polski – Odra, stanowiąca część międzynarodowej drogi wodnej E30 oraz Warta i Noteć, wchodzące w skład międzynarodowej drogi wodnej E70. Oba szlaki są jednak obecnie wykorzystywane prawie wyłącznie turystycznie, a prace modernizacyjne zaplanowane zostały na perspektywę finansową 2014-2020. Stan infrastruktury wodnego transportu śródlądowego jest bardzo niezadowolający, niezbędne jest podniesienie klasy żeglowności Odry.

Infrastruktura telekomunikacyjna

Największą inwestycją realizowaną w Lubuskiem do 2014 r. w zakresie telekomunikacji jest projekt „Szerokopasmowe Lubuskie” (zakończony w czerwcu 2014 r.). Miał on na celu budowę sieci szkieletowo-dystrybucyjnej, która poszerza dostęp do sieci szerokopasmowej. Inwestycję realizowano w 326 miejscowościach, a jej wartość całkowita wyniosła 152,1 mln zł. Ze środków Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 realizowano jeszcze 16 innych projektów przyczyniających się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego, m.in. wyróżniający się projekt „Lubuski e-Urząd” (w realizacji od 2011 r.), którego wartość całkowita to 25 mln zł. Jego efektem będzie ułatwienie dostępu do usług administracji samorządowej.

Infrastruktura B+R

W latach 2011-2014 zrealizowano szereg ważnych przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie infrastruktury B+R. Do grupy najważniejszych należy budowa parków naukowych, przemysłowych i technologicznych oraz centrów wdrożeniowych, tj.: Park Naukowo-Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego, Park Technologii i Logistyki Przemysłu Interior w Nowej Soli, Centrum Energetyki Odnawialnej i Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku (projekty Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej

w Sulechowie), Centrum Badawczo - Wdrożeniowe „Eko-innowacje” w Stanowicach (w ramach Gorzowskiego Ośrodka Technologicznego).

Infrastruktura ochrony środowiska

Według danych GUS, w 2013 r. w województwie lubuskim 71,4% ludności korzystało z oczyszczalni ścieków (6. lokata w Polsce). Największy, 100% odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków odnotowano w Gorzowie Wlkp., natomiast w kolejnych 13 miastach województwa wskaźnik ten wynosił powyżej 99%. Ciągłej poprawie ulega sytuacja w zakresie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, co ma pośredni wpływ na zmniejszenie zanieczyszczenia wód i gleby. Długość sieci wodociągowej rozdzielczej (bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów) w 2013 r. w województwie lubuskim wynosiła 6,7 tys. km, czyli 2,7% więcej niż w 2011 r. Długość sieci kanalizacyjnej w stosunku do 2011 r. wzrosła o 10,8% i wyniosła ponad 3,3 tys. km.

Negatywnie na jakość środowiska oddziałują zakłady przemysłowe emitujące zanieczyszczenia pyłowe i gazowe. W 2013 r. na terenie województwa działało 68 (o 1 więcej niż w 2012 r.) zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, tj. 3,8% ogółu tego typu zakładów w Polsce.

Samorząd województwa opracowuje regionalne dokumenty strategiczne w zakresie ochrony środowiska; obecnie obowiązujące to: Program Ochrony Środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019 roku, Plan Gospodarki Odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2012-2017 z perspektywą do 2020 roku, Program ochrony powietrza dla strefy lubuskiej, przyjęty w 2014 r., Plan działań krótkoterminowych dla strefy lubuskiej, przyjęty w 2014 r.

Infrastruktura ochrony zdrowia

Jednym z najważniejszych działań podjętych w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia przez Samorząd Województwa Lubuskiego była decyzja o przekształceniu Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

w spółkę prawa handlowego, co pozwoliło na poprawę trudnej sytuacji finansowej jednostki i uchroniło szpital przed likwidacją.

Do 2014⁷ r. z Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 zrealizowano 16 projektów z obszaru infrastruktury ochrony zdrowia. Ze środków programu dokonano m.in. modernizacji oddziałów oraz zakupiono nowoczesny, wysokospecjalistyczny sprzęt, podnosząc tym samym jakość świadczonych usług. Wartość całkowita tych projektów wyniosła ponad 90 mln zł (stan na 31 stycznia 2015 r.).

Podjęto także starania w sprawie wzmocnienia kadry lekarskiej w regionie, poprzez utworzenie na Uniwersytecie Zielonogórskim kierunku studiów w zakresie medycyny oraz przekształcenia Szpitala Wojewódzkiego w Zielonej Górze w szpital kliniczny. W latach 2011-2014 zrealizowano również 5 znaczących projektów, dofinansowanych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (28,3 mln zł). Największe z nich to utworzenie Centrum Urazowego w Szpitalu Wojewódzkim SP ZOZ w Zielonej Górze oraz inwestycje dla SOR Szpitala Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. Całokształt polityki samorządu województwa w dziedzinie ochrony zdrowia został określony w Lubuskiej Strategii Zdrowia na lata 2014-2020, uchwalonej w maju 2014 r.

Infrastruktura edukacji, turystyki, kultury i sportu

W ostatnich latach zrealizowane zostały liczne inwestycje z zakresu edukacji, kultury i turystyki, przede wszystkim dzięki dofinansowaniu ze środków unijnych. Przykładem jest powstające Centrum Nauki Keplera – Planetarium WENUS – innowacyjny projekt, realizowany przez Zielonogórski Ośrodek Kultury, który ma stać się jedynym w zachodniej Polsce nowoczesnym centrum propagowania nauk ścisłych i przyrodniczych oraz budowa 4 obserwatoriów astronomicznych na terenie województwa lubuskiego (tzw. Astrobazy Keplera). Z udziałem środków LRPO

⁷ Dane pozyskane z Krajowego Systemu Informatycznego KSI SIMIK 07-13, stan na 31.01.2015 r.

wybudowano również m.in.: Centrum Rekreacyjno-Sportowe w Zielonej Górze, Centrum Edukacji Artystycznej - Filharmonia Gorzowska, kompleks turystyczno-rekreacyjny w Żaganiu, zmodernizowano kompleks obiektów na terenie Wojewódzkiego Ośrodka Sportu i Rekreacji im. Zbigniewa Majewskiego w Drzonkowie. Na terenie gminy Zabór powstaje największa w Polsce samorządowa winnica – Lubuskie Centrum Winiarstwa to projekt, którego celem jest przywrócenie tradycji winiarskich na Ziemi Lubuskiej.

Na terenie województwa prowadzone są również projekty związane z rozwojem turystyki wodnej: m.in. „Odra dla turystów 2014 – rozwój turystyki wodnej na transgranicznym obszarze Doliny Środkowej Odry – etap II”, w ramach którego rozbudowano infrastrukturę wodno - turystyczną m.in. w Nowej Soli, Bytomiu Odrzańskim, Cigacicach oraz wykonano dwa statki wycieczkowe: Laguna i Zefir, które w 2014 r. rozpoczęły swój pierwszy sezon żeglugowy.

Województwo Lubuskie od 2011 r. bierze udział w programie Boiska do Piłki Siatkowej „Lubusik – sportowe Lubuskie na lato”, dzięki któremu w 2014 r. wsparciem w ogólnej kwocie ponad 131,7 tys. zł objęte zostały 22 lubuskie JST. Natomiast w Programie Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Lubuskiego, dofinansowanego przez Ministerstwo Sportu i Turystyki kwotą ponad 6 mln zł, w 2014 r. ujętych zostało 17 inwestycji noworozpoczynanych i 5 kontynuowanych.

Finanse lubuskich jednostek samorządu terytorialnego

W 2013 r. dochody budżetowe ogółem jednostek samorządu terytorialnego⁸ województwa lubuskiego zrealizowane zostały względem planu w 96,7%, natomiast wydatki - w 91,4%. Dochody były wyższe od wydatków o ponad 121,4 mln zł, a łączna kwota nadwyżki budżetowej stanowiła 2,6% wykonanych dochodów. Nadwyżkę

budżetową wypracowały 72 lubuskie JST, a 24 - zamknęły budżet deficytem. W porównaniu do 2012 r. zmniejszyły się o 4,5% zobowiązania lubuskich JST (w skali kraju zobowiązania własne JST wzrosły o 2,0% w stosunku do roku poprzedniego). Wskaźnik zadłużenia lubuskich samorządów stanowił 36,5% dochodów i był niższy o 1,2 p. proc. od wskaźnika w kraju. W stosunku do 2012 r. wzrosła z 14 do 19 liczba jednostek, w których wskaźnik zadłużenia nie przekroczył 20% dochodów. W samorządzie województwa relacja zobowiązań do dochodów zmniejszyła się o 14,4 p. proc. w stosunku do 2012 r. Co prawda zwiększyła się z 3 (w 2012 r.) do 4 (w 2013 r.) liczba jednostek, których zadłużenie przekracza 60% dochodów, jednakże po wyłączeniu zobowiązań zaciągniętych na zadania realizowane z udziałem środków UE wszystkie JST spełniły ustawowy limit.

W kontekście zdolności do finansowania przedsięwzięć rozwojowych, istotnym wskaźnikiem jest udział wydatków inwestycyjnych w budżetach gmin, który w 2013 roku w lubuskich gminach wyniósł 11,7%. Województwo lubuskie zanotowało bardzo duży spadek tego wskaźnika w stosunku do roku 2010. Przyczyn spadku wydatków inwestycyjnych w budżetach gmin należy upatrywać w uwarunkowaniach ogólnopolskich. Ta negatywna tendencja zbiega się w czasie z ostatnim etapem wdrażania środków unijnych perspektywy 2007-2013. Obserwowany zastój, tłumaczony był ograniczeniem wsparcia zewnętrznego (tzw. „kurczeniem się środków”). Z drugiej strony wskazywano na „przeinwestowanie” samorządów w poprzedniej perspektywie finansowej, które wiąże się obecnie z koniecznością ograniczenia wydatków na inwestycje i spłacenia zaciągniętych wcześniej zobowiązań. Wytłumaczeniem takiej sytuacji mogą być także obserwowane od 2012 r. zmiany w prawnych regulacjach ogólnopolskich dotyczące ograniczeń możliwości zadłużania się samorządów (w postaci tzw. reguły wydatkowej). Wpływ na taką sytuację ma również niewystarczające zabezpieczenie finansowe na nowe zadania przekazane samorządom.

W dobrej kondycji w 2014 r. był budżet samorządu województwa. Według corocznego

⁸ Dane pochodzą z Kwartalnika Regionalnej Izby Obrachunkowej „Realizacja budżetów przez lubuskie jednostki samorządu terytorialnego w roku 2013”, Nr 1-2/53/2014.

rankingu przeprowadzanego przez czasopismo „Wspólnota” pt.: „Bogactwo Samorządów. Ranking dochodów JST 2014” województwo lubuskie uplasowało się na 1 miejscu pod względem zamożności per capita. Złożył się na to głównie wzrost dochodów własnych (szczególnie z CIT i PIT).

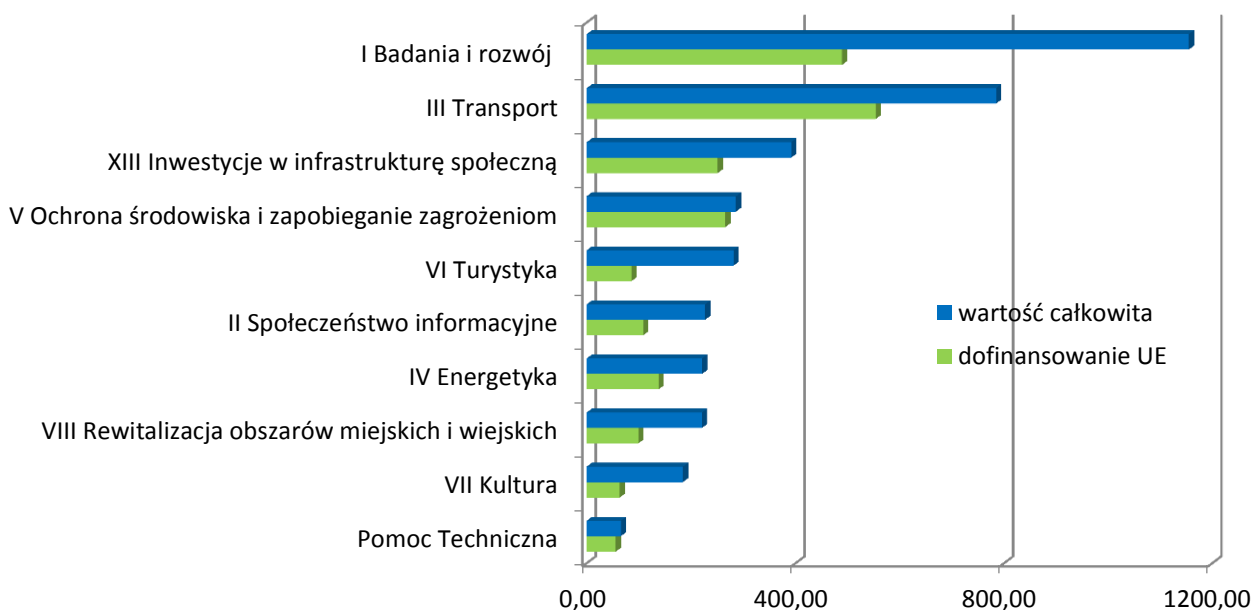
Wykorzystanie funduszy europejskich w ramach regionalnego programu operacyjnego

Na dzień 30 czerwca 2015 r. wartość ogółem podpisanych umów i aneksów w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 wyniosła ponad 3,8 mld zł⁹ (co w przeliczeniu na mieszkańca¹⁰ daje kwotę 3 744,46 zł), natomiast wartość dofinansowania UE: ponad 2 mld zł (1 994,91 zł w przeliczeniu na mieszkańca województwa).

Największe dofinansowanie w ramach LRPO uzyskały projekty z obszaru transportu, badań i rozwoju, ochrony środowiska i infrastruktury społecznej¹¹.

Dzięki realizacji tych projektów usprawniono transport kolejowy (m.in. poprzez modernizację linii kolejowych, zakup taboru kolejowego), transport drogowy (m.in. dzięki budowie obwodnic, budowie, przebudowie i rozbudowie dróg wojewódzkich i powiatowych), transport miejski (w Gorzowie, Zielonej Górze oraz Żarach i Żaganiu) oraz transport lotniczy (poprzez inwestycje związane z funkcjonowaniem portu lotniczego w Babimoście).

Wykres 1. Wartość alokacji wg obszarów interwencji w ramach LRPO 2007-2013 w mln zł (stan na 30.06.2015)

Źródło: Opracowanie własne LROT na podstawie danych pochodzących z KSI SIMIK 2007-2013.

⁹ Źródło danych: KSI SIMIK 2007-13.

¹⁰ Źródło danych nt. liczby ludności: Bank Danych Lokalnych GUS, stan na IV kwartał 2014 roku.

¹¹ Obszary interwencji ustalono na podstawie kategorii interwencji funduszy strukturalnych na lata 2007-2013 wdrażanych w ramach LRPO 2007-2013: I. Badania i rozwój technologii (B+RT), innowacje i przedsiębiorczość (kod 01-09), II. Społeczeństwo informacyjne (kod 10-15), III. Transport (kod 16-32), IV. Energetyka (33-43), V. Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom (kod 44-54), VI. Turystyka (kod 55-57) VII. Kultura (kod 58-60), VIII. Rewitalizacja obszarów miejskich/wiejskich (kod 61), XIII Inwestycje w infrastrukturę społeczną (kod 74-77).

Województwo lubuskie dąży do zwiększenia konkurencyjności na rynku krajowym i zagranicznym. Jej warunkiem jest innowacyjność - dlatego w regionie realizowane są inwestycje mające wspierać rozwój działalności B+R. W obszarze badań i rozwoju w ostatnich latach z funduszy UE dofinansowane zostały duże i ważne z perspektywy dalszego rozwoju regionu projekty, związane m.in. z lubuskimi z parkami naukowo-technologicznymi i ośrodkami B+R. Inwestycje służące ochronie środowiska to trzeci w kolejności obszar, w którym wystąpiła największa wartość dofinansowania LRPO. Projekty realizowane w tym zakresie dotyczą przede wszystkim skanalizowania i zwodociągowania gmin i miejscowości, gospodarki ściekowej i wodno-ściekowej oraz zabezpieczenia przeciwpowodziowego.

Atuty, problemy, wyzwania rozwojowe

Atutem województwa lubuskiego jest zewnętrzna dostępność drogowa (szlaki drogowe A2 i S3). Modernizowana jest najważniejsza magistrala kolejowa i port lotniczy.

W ostatnich latach notowano korzystne zmiany w zakresie wyników finansowych przedsiębiorstw w województwie lubuskim.

Duże znaczenie w działalności przedsiębiorstw ma eksport. W sektorze małych i średnich firm działalność eksportową prowadzi więcej firm niż średnio w kraju. W dobrej kondycji ekonomicznej jest lubuski przemysł. Rozwija się Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna wraz z podstrefami, o czym świadczą dotychczas zainwestowane środki i wartości deklarowanych inwestycji. Do atutów województwa związanych z przyciąganiem inwestorów należy m.in. lokalizacja i dostępność transportowa, rozwój informatyczny oraz walory naturalne. Słabiej oceniana jest infrastruktura gospodarcza i aktywność wobec inwestorów. Problemem i ważnym wyzwaniem rozwojowym jest poprawa innowacyjności gospodarki.

Zarówno dla województwa lubuskiego, jak i dla kraju przewiduje się niekorzystne zmiany demograficzne. Przyczyną prognozowanego spad-

ku liczby ludności jest m.in. ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji zagranicznych. Zmienia się także struktura wiekowa społeczeństwa – wzrasta udział ludzi starszych.

Bardziej optymistyczne wskaźniki widoczne są na rynku pracy gdzie spada bezrobocie oraz rośnie wskaźnik zatrudnienia. Również poprawie ulega sytuacja dochodowa. Wprawdzie pensje Lubuszan są na niższym poziomie niż średnia krajowa, jednak koszyk przeciętnych wydatków w Lubuskim jest także niższy. Natomiast wskaźniki poziomu ubóstwa w województwie lubuskim również kształtowały się poniżej poziomu krajowego.

Na uwagę zasługuje sprawne wykorzystanie środków unijnych do poprawy infrastruktury technicznej i społecznej w obszarze transportu, sektora B+R, zdrowia, społeczeństwa informacyjnego, kultury, turystyki i sportu.

W badaniach społecznych dotyczących jakości życia Lubuszanie wskazali region lubuski jako dobre miejsce do życia.